

УДК 338.12

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ЗМІЦНЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ГАЗОВІЙ СФЕРІ

Салашенко Тетяна Ігорівна – кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
E-mail: tisandch@gmail.com

Шпілєвський Олексій Володимирович – молодший науковий співробітник,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

Енергетична безпека Україна є складовою забезпечення її національної та економічної безпеки. Дійсний період господарювання визначає вкрай високу актуальність питань її зміцнення в газовій сфері, що пов'язане із декількома обставинами: по-перше, енергетичною залежністю від монопольного імпорту природного газу (ПГ) з РФ; по-друге, високим рівнем внутрішнього газоспоживання; по-третє, скороченням національного газовидобутку. Зміцнення енергетичної безпеки країни у газовій сфері підрозділяється на три напрями: по-перше, нарощування внутрішнього газовидобутку; по-друге, заміна природного газу іншими видами паливно-енергетичних ресурсів; по-третє, економія природного газу на різних етапах його трансформації в кінцеву енергію, – що відповідають трьом стратегічним цілям (СЦ) енергетичної безпеки: енергетичній незалежності, енергоефективності та енергоощадності. Непокриті обсяги внутрішніх газових потреб можливо також забезпечити за рахунок його диверсифікованого імпорту, що також відповідає СЦ1 «Енергонезалежність». Кожна з наведених СЦ підрозділяється на операційні (ОЦ), згодом які розкриваються через інноваційні пріоритети (ІП).

Метою цієї публікації є визначення стратегічних орієнтирів зміцнення енергетичної безпеки в газовій сфері та систематизація їх потенціалу за інноваційними пріоритетами.

СЦ 1 «Енергонезалежність» спрямована на забезпечення енергосамодостатності України та диверсифікацію зовнішніх газопостачань за для недопущення монополізації внутрішнього газового ринку країнами-експортерами ПГ. Її декомпозиція передбачає впровадження двох ОЦ.

ОЦ 1.1. Максимізація внутрішнього газовидобутку спрямована на розробку покладів доведених запасів ПГ за рахунок використання процесних інновацій, зокрема впровадження таких ІП:

- ✎ інноваційних методів інтенсифікації газовидобутку на виснажених свердловинах, що дозволяє підвищити коефіцієнт газовилучення та продовжити корисний термін експлуатації існуючих родовищ ПГ. До таких технологій відносяться горизонтальне та багатозабійне буріння, гідророзрив пласта, дотискаючи компресорні станції, реперфорація призабійної зони, імпульсна стимуляція тощо. Як вважає Я. В. Кунцяк, за рахунок реанімації ліквідованих свердловин щорічний видобуток природного газу можна підвищити на 5–6 млрд куб. м [1];
- ✎ прогресивні технології глибинного буріння. У разі широкомасштабного розвитку глибинного буріння упродовж короткого проміжку часу Україна може збільшити щорічний видобуток на 10–15 млрд куб. м [2];
- ✎ інноваційні технології проведення геолого-розвідувальних та пошукових робіт. Експерти поділяють думку, що обсяги буріння до 500 тис. м на рік гарантували б стабільне нарощування розвіданих запасів вуглеводнів: критерій 2 куб. м доведених запасів на 1 куб. м видобутку [3].

ОЦ 1.2. Диверсифікація зовнішніх джерел газопостачання забезпечить зниження монопольного впливу РФ на газовий ринок України та загалом забезпечить його лібералізацію на європейській основі. Її впровадження можливо за рахунок таких ІП, як:

- ✎ будівництво плавучого ЗПП-терміналу, що забезпечить доступ України до світового ринку зрідженого природного газу. Плавучі ЗПП-термінали є більш конкурентоспроможними порівняно зі стаціонарними, оскільки мають скорочений термін спорудження, мають менші потреби у капіталовкладеннях та можливість перебазування регазифікаційної установки на нове місце. Реалізація цього ІП забезпечить Україну додатковими поставками ПГ в обсязі 5 млрд куб. м на рік та потребуватиме 600–700 млн дол. США капітальних інвестицій [4];

- ✎ розбудова газових інтерконекторів на корудні ЄС – Україна дає можливість приєднатися Україні до однієї з європейських зон газової торгівлі, забезпечить доступ до ЗПГ-терміналу в Польщі. Реалізація цього ІП передбачатиме будівництво альтернативного газового інтерконектору в обхід транзиту російського ПГ пропускною спроможністю до 8 млрд куб. м на рік (орієнтовна вартість будівництва на території України оцінюється у 245 млн дол. США), що дасть змогу об'єднати ГТС України і Польщі, а також дозволить зберігати європейський ПГ у підземних сховищах газу України [5].

СЦ 2 «Енергоефективність» забезпечить структурну раціоналізацію національного паливно-енергетичного балансу за рахунок заміщення ПГ іншими видами традиційних паливно-енергетичних ресурсів. Її реалізація потребуватиме впровадження продуктових інновацій за двома ІП:

- ✎ впровадження проектів з газифікації вугілля тонких кам'яновугільних пластів. На думку експертів, розвиток підземної газифікації вугілля в Україні може привести до зростання щорічного внутрішнього споживання вугілля на 10 млн тонн, що дозволить отримати 4 млрд куб. м на рік синтез-газу [6];
- ✎ розбудова проектів із виробництва водовугільного палива. Заміна природного газу водовугільним паливом дозволить вирішити низку проблем зміцнення енергетичної безпеки України: по-перше, сприятиме переорієнтації газомазутних ТЕС і ТЕЦ на національні паливно-енергетичні ресурси без принципової зміни системи їх паливопідготовки; по-друге, забезпечить збут низькосортного вугілля різних марок та зольності; по-третє, сприятиме вирішенню екологічних питань. Наразі за рахунок використання цієї технології можливо відмовитися від імпорту 2 млрд куб. м ПГ.

СЦ 3 «Енергоощадність» є ще одним напрямом посилення енергетичної безпеки України та зниження імпоротної залежності за рахунок природного газу в різних сферах національного господарства. СЦ передбачає виконання таких ІП:

- ✎ впровадження прогресивних технологій термомодернізації житлових будівель, що сприятиме зниженню споживання ПГ на по-

треби житлово-комунального сектора України до європейського рівня. Комплекс заходів з термомодернізації будівель включатиме утеплення огорожувальних конструкцій, установку індивідуальних теплових пунктів, модернізацію внутрішньобудинкових мереж опалення та гарячого водопостачання, установку радіаторних термостатів та організацію поквартирного обліку спожитої теплової енергії [7]. Експерти погоджуються у висновках, що цей ІП є високо капіталомістким заходом: від 60 дол. США /кв.м до 80 дол. США /кв.м та може зайняти 15–20 років [8], однак дасть змогу скоротити газоспоживання більш ніж на 7 млрд куб. м [9];

- ✎ впровадження новітніх технологій та обладнання в модернізацію мереж і споруд газорозподільної системи. ГТС України є морально та фізично застарілою. Якщо в Східній Європі загальноприйнятий обсяг виробничо-технологічних витрат (ВТВ) ПГ при транспортуванні не перевищує 2,5 % [10], то в Україні фактично вони вже сягли 9,8 % у 2015 р. [11]. Проте, потенціал економії ПГ за рахунок зниження ВТВ до європейського рівня може складати до 2,5 млрд куб. м. Повна модернізація мереж і споруд до рівня європейських стандартів потребуватиме щорічних інвестицій в обсязі 7 млрд грн [10].

Таким чином, визначення стратегічних цілей та їх інноваційних пріоритетів дозволяє дійти висновків, що Україна має реальні перспективи повністю відмовитися від споживання імпортованого російського ПГ, стати повноправним учасником європейського газового ринку, у т. ч. його експортерам. Однак реалізація її газового потенціалу потребуватиме зміни закостенілих організаційно-економічних механізмів функціонування національного газового ринку, що має сприяти плідній співпраці як з національними, так і з іноземними інвесторами.

Література

1. Видобуток газу й нафти в Україні: міфи та реальність [Електронний ресурс] / Економіка : інтернет-газета. – Режим доступу : <http://www.economika.com.ua/oil/article/41064130.html>

2. Слободян Н. Как Украине обеспечить себя и соседей газом [Електронний ресурс] / Апостроф. – Режим доступу : <http://apostrophe.ua/article/business/energy/2015-06-12/kak-ukraine-obespechit-sebua-i-sosedey-gazom/1837>

3. Енергетична галузь України : підсумки 2015 року [Електронний ресурс] / Центр Разумкова. – Режим доступу : http://razumkov.org.ua/upload/2016_ENERGY.pdf

4. Слідами Каськіва. Американський інвестор хоче збудувати в Одеській області LNG-термінал [Електронний ресурс] / Главком. – Режим доступу : <http://glavcom.ua/interviews/331198-slidami-kaskiva.-amerikanskij-investor-hoche-zbuduvati-v-odeskij-oblasti-lng-terminal.html>

5. Адрианов Е. Ориентир – европейский интерконнекторы и хабы [Електронний ресурс] / Е. Адрианов, Л. Униговский // Зеркало недели. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/energy_market/orientir-evropeyskie-interkonnektery-i-haby-_.html

6. Ильенко Б. Нужны ли Украине заводы по газификации угля, или как избавиться от газовой зависимости [Електронний ресурс] / Б. Ильенко // Зеркало недели. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/energy_market/nuzhny-li-ukraine-zavody-po-gazifikacii-uglya-ili-kak-izbavitsya-ot-gazovoy-zavisimosti-_.html

7. Горбатовский А. Термомодернизация зданий – что это и для чего необходимо? [Електронний ресурс] / А. Горбатовский // Я-корреспондент. – Режим доступу : <http://blogs.korrespondent.net/blog/users/3332514-termomodernizatsiya-zdaniy-cto-eto-y-dlia-cheho-neobkhodimo>

8. Довженко Д. Як зменшити витрати на опалення, або Операція «Теплоізоляція» [Електронний ресурс] / Д. Довженко // Економічна правда. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/06/17/546978/>

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 р. № 489-р «Про схвалення Концепції впровадження механізмів стабільного фінансування заходів з енергоефективності (створення Фонду енергоефективності)» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/489-2016-%D1%80>

10. Казда С. Чому Українські Газорозподільні Мережі Потребують Мужності та Грошей [Електронний ресурс] / VoxUkraine . – Режим доступу : <http://voxukraine.org/2016/02/05/funds-and-firm-actions-to-reanimate-ukraines-gas-distribution-system-ua/#>.

11. Офіційний сайт ПАТ «Укртрансгаз» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://utg.ua/utg/media/news/2016/01/u-2015-rocz-ukrana-skorotila-vikoristannya-prirodного-gazu-na-21.html>

